Bendrieji nacionaliniai teismai

Portugalija

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie Portugalijos bendrosios kompetencijos teismų sistemą.

Bendrosios kompetencijos teismų sistema

Be Konstitucinio Teismo (port. *Tribunal Constitucional*), kuris vienintelis kompetentingas vykdyti teisingumą kilus konstitucinės teisės klausimui, Portugalijoje veikia tokių kategorijų teismai:

Aukščiausiasis Teismas (port. *Supremo Tribunal de Justiça*) ir pirmosios bei antrosios instancijos bendrieji teismai;

Vyriausiasis administracinis teismas (port. *Supremo Tribunal Administrativo*) ir kiti administraciniai ir mokesčių teismai;

Audito rūmai (port. *Tribunal de Contas*).

Taip pat galimi Jūrų ir Arbitražo teismai bei taikos teismai.

Įstatymuose nustatyta, kokiais atvejais ir kokios sudėties pirmiau nurodyti teismai atskirai ar kartu gali sudaryti Kolizijų teismą (port. *Tribunal dos Conflitos*), kuris sprendžia teismų jurisdikcijos kolizijos klausimus.

Išskyrus karo teismus (port. *tribunais militares*), kuriuos pagal teisės nuostatas leidžiama steigti karo sąlygomis, teismai, turintys išskirtinę kompetenciją spręsti bylas dėl tam tikrų rūšių nusikaltimų, yra draudžiami.

Bendrieji teismai

Aukščiausiasis Teismas

Nepažeidžiant Konstitucinio Teismo kompetencijos, Aukščiausiasis Teismas yra aukščiausia teisminės hierarchijos pakopa. Jį sudaro civilinių, baudžiamųjų ir socialinių bylų skyriai.

Šis teismas įsikūręs Lisabonoje, o jo jurisdikcija apima visą Portugalijos teritoriją.

Aukščiausiasis Teismas, vadovaujamas pirmininko (pirmininkaujančio teisėjo), dirba kaip išplėstinė teisėjų kolegija (ją sudaro visi teisėjai, susiskirstę į skyrius) arba specializuotuose ar paprastuose skyriuose.

Išskyrus įstatymais nustatytas išimtis, Aukščiausiasis Teismas nagrinėja tik teisės klausimus.

Apeliaciniai teismai

Apeliaciniai teismai (port. *tribunais da relação*) paprastai yra antrosios instancijos teismai.

Apeliaciniai teismai šiuo metu posėdžiauja Lisabonoje, Porte, Koimbroje, Evoroje ir Gimarainse. Šie teismai posėdžiauja kaip išplėstinė arba kaip specializuoto skyriaus kolegija, jiems pirmininkauja pirmininkas (pirmininkaujantis teisėjas).

Apeliaciniai teismai turi civilinių bylų, baudžiamųjų bylų, socialinių reikalų, šeimos ir jaunimo, verslo, intelektinės nuosavybės ir konkurencijos, reglamentavimo ir priežiūros skyrius. Socialinių reikalų, šeimos ir jaunimo, verslo, intelektinės nuosavybės ir konkurencijos, reglamentavimo ir priežiūros skyrių buvimas priklauso nuo reikalingo darbo kokybės ar sudėtingumo. Skyriai steigiami Aukščiausiosios teismų tarybos nurodymu, gavus atitinkamo apeliacinio teismo pirmininko pasiūlymą.

Pirmosios instancijos teismai (port. *Tribunais judiciais de 1.ª instância*)

Pirmosios instancijos teismai paprastai yra apylinkės teismai (port. *tribunais de comarca*). Jų jurisdikcijai priklauso visos bylos, kurios nėra priskirtos kitiems teismams. Apylinkės teismai yra ir bendrosios, ir specializuotos kompetencijos teismai.

Apylinkės teismai skirstomi į specializuotos arba bendrosios kompetencijos kolegijas ir vietos „lydimąsias“ kolegijas. Kolegijos pavadinamos pagal bylų, kurias jos nagrinėja, rūšį ir savivaldybės, kurios teritorijoje jos veikia, pavadinimą.

Gali būti sukuriamos tokios specializuotos kompetencijos kolegijos:

centrinė civilinių bylų (port. *Central cível*);

vietinė civilinių bylų (port. *Local cível*);

centrinė baudžiamųjų bylų (port. *Central criminal*);

vietinė baudžiamųjų bylų (port. *Local criminal*);

vietinė smulkių nusikaltimų bylų (port. *Local de pequena criminalidade*);

baudžiamųjų bylų tyrimo (port. *Instrução criminal*);

šeimos ir jaunimo bylų (port. *Família e menores*);

darbo bylų (port. *Trabalho*);

komercinių bylų (port. *Comércio*);

vykdymo (port. *Execução*).

Priklausomai nuo bylos, pirmosios instancijos bendrieji teismai dirba posėdžiaujant vienam teisėjui, išplėstinei kolegijai arba išplėstinei kolegijai ir prisiekusiesiems. Kiekvienas apylinkės teismas turi pirmininką, kuris turi įgaliojimus atstovauti teismui ir jam vadovauti, tvarkyti bylas ir vykdyti administracinį ir funkcinį valdymą.

Kai tame pačiame teisme arba kolegijoje yra daugiau negu penki teisėjai, pirmininkaujantis teisėjas, išklausęs kitus teisėjus, gali Aukščiausiajai teismų tarybai pasiūlyti kandidatą tapti vienos arba daugiau kolegijų teisėju-koordinatoriumi (port. *magistrado judicial coordenador*) – tam pirmininkaujantis teisėjas turi gauti atitinkamo teisėjo išankstinį sutikimą. Vadovaujant pirmininkaujančiam teisėjui, teisėjas-koordinatorius atlieka jam to teisėjo paskirtas pareigas (tai neturi poveikio teisei paskirti bylą aukštesnės pakopos teismui (port. *magistrado judicial coordenador*)) ir, paragintas pirmininkaujančio teisėjo, turi pateikti savo darbo ataskaitą.

Administraciniai ir mokesčių teismai

Administraciniai ir mokesčių teismai kompetentingi nagrinėti ieškinius ir apeliacinius skundus dėl ginčų, kylančių iš teisinių santykių administracinėse ir mokesčių bylose. Administraciniai ir mokesčių teismai yra šie:

Vyriausiasis administracinis teismas;

centriniai administraciniai teismai;

apylinkės administraciniai teismai;

mokesčių teismai.

Vyriausiasis administracinis teismas

Nepažeidžiant Konstitucinio Teismo kompetencijos, Vyriausiasis administracinis teismas yra aukščiausia administracinių ir mokesčių teismų hierarchijos pakopa.

Šis teismas įsikūręs Lisabonoje, o jo jurisdikcija apima visą Portugalijos teritoriją.

Vyriausiąjį administracinį teismą sudaro administracinių ginčų skyrius ir mokestinių ginčų skyrius. Pagrindinė jo užduotis – nagrinėti apeliacinius skundus dėl centrinių administracinių teismų sprendimų.

Vyriausiasis administracinis teismas dirba vadovaujamas pirmininko (pirmininkaujančio teisėjo), kuriam talkina trys pavaduotojai.

Priklausomai nuo bylos dalyko, teismas dirba kaip išplėstinė kolegija, kaip vieno skyriaus išplėstinė kolegija arba atskiruose skyriuose. Išplėstinė kolegija ir kiekvieno skyriaus išplėstinė kolegija nagrinėja tik teisės aspektus.

Centriniai administraciniai teismai

Centriniai administraciniai teismai paprastai yra antrosios instancijos teismai, turintys administracinę jurisdikciją. Šiuo metu veikia du centriniai administraciniai teismai (Šiaurės ir Pietų).

Pagrindinė jų užduotis – nagrinėti apeliacinius skundus dėl apylinkės administracinių teismų ir mokesčių teismų sprendimų.

Kiekvieną teismą sudaro administracinių ginčų skyrius ir mokesčių ginčų skyrius.

Centriniai administraciniai teismai dirba vadovaujami pirmininko (pirmininkaujančio teisėjo), kuriam talkina du pirmininko pavaduotojai.

Centriniai administraciniai teismai nagrinėja ir faktų, ir teisės klausimus.

Apylinkės administraciniai teismai ir mokesčių teismai

Tai pirmosios instancijos teismai, kurių pagrindinė užduotis – spręsti ginčus administracinėse ir mokestinėse bylose. Jie gali veikti autonomiškai, apylinkės administracinių teismų arba mokesčių teismų pavadinimu, arba bendrai, administracinio ir mokesčių teismo pavadinimu.

Jiems vadovauja pirmininkas, kurį penkerių metų kadencijai skiria CSTAF (port. *Conselho Superior dos Tribunais Administrativos e Fiscais* – Aukščiausioji administracinių ir mokesčių teismų taryba).

Šiems teismams paprastai pirmininkauja vienas teisėjas, tačiau įstatyme nustatyta, kad tam tikrais atvejais gali būti taikoma kitokia tvarka.

Taikos teismai

Taikos teismai (port. *julgados de paz*) užtikrina alternatyvų būdą spręsti tik civilinio pobūdžio ginčus dėl nedidelių pinigų sumų, nesusijusius su šeimos, paveldėjimo ar darbo teise.

Pagal dabartinę 2011 m. liepos 13 d. Įstatymo Nr. 78/2011 redakciją taikos teismai yra kompetentingi nagrinėti ieškinius dėl pripažinimo, kurių vertė neviršija pirmosios instancijos teismų jurisdikcijos (15 000 EUR), ir priimti dėl jų sprendimus.

Pagal to paties įstatymo 9 straipsnį taikos teismai yra kompetentingi nagrinėti toliau nurodytus ieškinius ir priimti dėl jų sprendimus:

ieškinius, kuriais užtikrinamas prievolių vykdymas, išskyrus susijusius su finansinių standartinių sutarčių laikymusi;

ieškinius dėl kilnojamųjų prekių perdavimo;

ieškinius dėl bendro turto savininkų teisių ir pareigų, kai atitinkamame visuotiniame susirinkime nenustatyta pareiga bendrasavininkių tarpusavio ginčus arba bendrasavininkių ginčus su administratoriumi spręsti arbitraže;

ieškinius, susijusius su pastatų savininkų ginčais dėl laikino servituto, natūralaus vandens drenažo, apsaugos nuo potvynio darbų, bendro nuotekų vamzdžių, kanalų ir užtvarų naudojimo; langų, durų, verandų ir panašių konstrukcijų atidarymo; stogo lietvamzdžių, medžių ir krūmų sodinimo, vidaus ir išorinių bendrų sienų;

ieškinius dėl turto susigrąžinimo, ieškinius dėl valdymo teisių, ieškinius, susijusius su (bendrai valdomo turto) įgyjamąja senatimi, įgijimu ir padalijimu;

ieškinius dėl teisių naudoti ir administruoti bendros nuosavybės teise turimą turtą, teisių į antžeminę sklypo dalį, uzufrukto teisių, teisių naudotis ir gyventi, daiktinių teisių pagal pakaitinio naudojimosi turtu sutartis;

ieškinius, susijusius su turto išperkamąja nuoma, išskyrus ieškinius dėl iškeldinimo;

ieškinius dėl sutartinės ir nesutartinės civilinės atsakomybės;

ieškinius, susijusius su sutarčių, išskyrus darbo sutartis ir žemės ūkio paskirties žemės nuomą, nevykdymu;

ieškinius, susijusius su bendru prievolių užtikrinimu.

Taikos teismai taip pat yra kompetentingi nagrinėti civilinės kompensacijos prašymus, kai kaltinimai nebuvo pateikti arba jų buvo atsisakyta šiais atvejais:

kūno sužalojimo;

neatsargaus kūno sužalojimo;

įžeidimo;

šmeižto;

vagystės;

turto sugadinimo;

paminklų išniekinimo;

sukčiavimo siekiant gauti maisto, gėrimų ar paslaugų.

Pagal 16 straipsnį kiekvienas taikos teismas turi tarpininkavimo tarnybą, į kurią gali kreiptis tie, kam jos reikia kaip alternatyvaus ginčų sprendimo būdo. Šios tarnybos tikslas – skatinti ankstyvą ginčų išsprendimą šalių susitarimu. Tarnyba yra kompetentinga tarpininkauti visuose ginčuose, kuriuose galimas tarpininkavimas, net ir tuose, kurie nepriklauso taikos teismo jurisdikcijai.

Paskutinis naujinimas: 29/01/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.